

Список использованных источников:

1. Агапцов С. А., Мордвинцев А. И., Полонский А. М. Предпринимательская система хозяйствования: монография. – Волгоград: Принт, 1998. – 256 с.
2. Завлин П. Н., Барютин Л. С., Валдайцев С. В. И др. Основы инновационного менеджмента. Теория и практика. – М.: Экономика, 2001. – 475 с.
3. Инновационный менеджмент. Справочное пособие. – М.: Центр исследований и статистики науки, 2008. – 376 с.
4. Инвестиции и инновации: Словарь-справочник от А до Я / Под ред. М. З. Бора, А. Ю. Денисова. – М.: ДИС, 2008. – 208 с.
5. Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура // Проблемы теории и практики управления. - 2001. - № 2. - С. 57-63.
6. Словарь по экономике. Пер. с англ. под ред. П.А. Ватника. – СПб: Экономическая школа, 2004. – 752 с.
7. Інноваційна діяльність підприємства України. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>
8. Офіційний веб-сайт міністерства промисловості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.industry.kmu.gov.ua>
9. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

Ключевые слова: инновации, потенциал, инновационный потенциал, стратегия, промышленное предприятие, стратегического развития.

Ключові слова: інновації, потенціал, інноваційний потенціал, стратегія, промислове підприємство, стратегічного розвитку.

Keywords: innovations, potential, innovative potential, strategy, industrial enterprise, strategic development.

УДК 347.147

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЮВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПРОБЛЕМНОГО РЕГІОНУ

Білак Г.Г., викладач, Мукачівський державний університет

Білак Г.Г. Концептуальні засади відтворювального процесу проблемного регіону. У статті досліджено концептуальні засади відтворювального процесу у проблемних регіонах України.

Білак Г.Г. Концептуальные основы воспроизводственного процесса проблемного региона. В статье исследованы концептуальные основы воспроизводственного процесса в проблемных регионах Украины.

Bilak G.G. Conceptual Foundations of the reproductive process of the problem area. The article examines the conceptual foundations of the reproductive process in the troubled regions of Ukraine.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток регіонів України характеризується поступовим відновленням до кризових тенденцій економічного зростання. Поряд з цим, основні проблеми регіонального розвитку, такі як надмірна диспропорційність, перерозподіл ресурсів та капіталу на користь одних і тих самих регіонів, дезінтеграція економічного простору зберігаються і потребують термінового вирішення. Кризовий період довів неспроможність традиційної державної регіональної політики «вирівнювання» та актуалізує питання щодо пошуку новітніх інструментів державного регулювання регіонального розвитку та зменшення регіональних соціально-економічних диспропорцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективне управління зумовлює необхідність досконалого знання об'єкта управління. У науковій літературі дослідженню загальних теоретико-методологічних засад відтворювального процесу в регіонах приділяється велика увага. Ця проблема в літературі є однією з найбільш продуктивних. Серед вчених, чії наукові праці складають основний науковий доробок у зазначеній галузі, Б. Адамов, І. Бережна, Є. Бойко, В. Василенко, В. Геєць, М. Долішній, О. Дацій, В. Дорофієнко, С. Злупко, М. Карлін, С. Мочерний, С. Пирожков, Т.В. Покотило, Я. Побурко, М. Чумаченко, О. Шаблій та багато інших.

Однак, не дивлячись на значний науковий доробок, залишаються системні проблеми формування концептуальних засад відтворювального процесу в проблемних регіонах України.

Мета. Метою даної роботи є дослідження концептуальних засад відтворювального процесу у проблемних регіонах України.

Викладення основного матеріалу. У Використання регіональних принципів в економічних дослідженнях припускає виявлення економіко-географічних та адміністративно-територіальних характеристик регіону.

Окремі територіальні утворення відрізняються своєрідністю природних ресурсів та їх використанням, мають особливе місце в суспільному розподілі праці. Це дозволяє виділяти регіон як певною мірою відокремлену підсистему єдиного економічного комплексу країни, що мають свою спеціалізацію, ендегенні та екзогенні закономірності зв'язку, власну структуру виробництва.

Природно-кліматичні умови, наявність корисних природних ресурсів, традиційне розташування в адміністративно-територіальному розподілі держави впливають на економічний розвиток регіону. Залежно від наявності матеріальних, трудових і фінансових ресурсів здійснюється територіальне розміщення виробництва. Ефективність економіки держави в цілому визначається багато в чому раціональністю розміщення виробництва по окремих регіонах [1].

Разом з тим, економіко-географічне і адміністративно-територіальне розуміння регіону не дає можливості в повній мірі відобразити все різноманіття і складність регіональної економіки. Тут необхідно використання відтворювального підходу. Регіон розглядається як певне територіальне утворення, що характеризується єдністю і цілісністю відтворювального процесу.

Регіон – це частина цілісної території, її підсистема, що характеризується відносною замкнутістю відтворювального процесу. Регіон має відносну самостійність відтворювального процесу. В рамках регіону функціонує не проста сукупність виробництв, а органічно взаємопов'язаний вид діяльності, що забезпечує необхідні умови для постійного поновлення розширеного виробництва. Внаслідок цього для регіону характерні специфічні особливості прояву загальних закономірностей економічного зростання [2].

Забезпечення ефективності регіональної економіки вимагає дотримання певних мезопропорцій: між виробництвом і споживанням сукупного суспільного продукту, між виробництвом засобів виробництва і предметів споживання, між накопиченням і споживанням. Виконання пропорцій в масштабах держави, в цілому залежить від досягнення їх в рамках окремих регіонів.

Своєрідність відтворення в окремих територіальних утвореннях зумовлює специфіку розвитку ринкової інфраструктури. Однак у радянській економічній літературі в силу тривалого ігнорування ринкових аспектів економічних відносин проблема регіональних особливостей функціонування ринкової інфраструктури явно недооцінювалася. У зарубіжній же економічній теорії накопичений певний досвід у вивченні регіональних факторів розвитку інститутів інфраструктури ринку.

У дослідженнях А. Льюїса, У. Ізарда обґрунтовується необхідність інтеграції теорії торгівлі і теорії розміщення господарства, розглядаються просторові аспекти розвитку посередницької діяльності. Надалі, в рамках найбільш визнаних сучасних концепцій регіонального розвитку (концепції дифузії нововведень, теорії поляризованого розвитку) виявляються територіальні особливості функціонування і так званої «третинної», інфраструктурної діяльності, в тому числі, і елементів інфраструктури ринку [3].

Одночасно територіальна замкнутість ринків може забезпечувати сприятливі умови для монопольних проявів у діяльності самих посередників. Однак територіальна замкнутість і нерівномірність економічного зростання мають тенденцію до зменшення саме внаслідок активізації діяльності торгових і фінансових посередників. Таким чином, з іншого боку, функціонування інститутів ринкової інфраструктури, посилюючи взаємозв'язок окремих регіональних ринків, зменшує ступінь їх територіальної відокремленості, обмежує можливості монопольного викривлення просторового поширення економічної інформації і тим самим сприяє зменшенню територіальної нерівномірності економічного зростання.

Регіони України мають різне економічне середовище для формування цивілізованого ринку, внаслідок цього темпи розвитку ринкової інфраструктури у них будуть відрізнятися.

Одним із видів проблемних регіонів є депресивний регіон. Депресивний регіон – це такий проблемний регіон, який не в змозі сам (без допомоги з боку держави або зовнішньої допомоги) вирішити свої власні гострі проблеми [4].

Виділення депресивних регіонів є важливою частиною регіональної політики. В її опрацюванні, реалізації, організаційному і правовому забезпеченні провідна роль належить державі. Це зумовлено програмним регулюванням розвитку депресивних регіонів.

У просторовій організації суспільства депресивні регіони вирізняються масштабами й особливою кризовістю прояву тієї чи іншої складної проблеми. При цьому комплекс заходів, спрямованих на поетапне їх вирішення, виходить на рівень загальнодержавних завдань. Невирішеність їх становить загрозу соціально-економічному механізму всієї країни, може призвести до різкого загострення політичної нестабільності, погіршення екологічної ситуації тощо.

При рангуванні регіонів за ступенем їхньої депресивності слід враховувати не тільки сучасний рівень соціально-економічного розвитку, а й найважливіші ретроспективні характеристики, наприклад стартові умови входження в ринок, що визначають можливості й темпи адаптації до ринкового середовища. Не менш важливе значення мають і об'єктивні регіональні передумови (геополітичне положення, ресурсний потенціал транспортна освоєність тощо), які прискорюють або уповільнюють цей процес. Урахування їх дає можливість визначити дійсно проблемні регіони депресивний стан яких зумовлений недостатнім розвитком продуктивних сил [5].

Крім причин, що пов'язані з низьким розвитком продуктивних сил та недоліками територіальної організації суспільства, є й інша група причин. Це катастрофи – природні, антропогенні та техногенні, а також соціально-політичні (воєнні, конфесійні та етнічні конфлікти), екологічні лиха. Катастрофи нерідко змінюють

ситуацію в певному регіоні. Це потребує оперативного здійснення широкомасштабних заходів щодо усунення катастрофічних наслідків.

Характерною траєкторією соціально-економічного розвитку, що зумовлює виникнення депресивних регіонів, є загострення тієї чи іншої загальної для країни проблеми, яка в деяких регіонах досягає крайніх значень. Це і робить такі регіони проблемними. Наприклад, в Україні дуже несприятливою є демографічна ситуація. У багатьох областях зменшується чисельність населення. У багатьох регіонах України досить гострою є екологічна проблема. Сформувалися регіони катастрофічної або кризової ситуації, що несе в собі несприятливі наслідки.

Роль регіону в загальній економіці країни відображається в загальноекономічних пропорціях, які сформовані під впливом специфічних особливостей регіонального відтворювального процесу. Структура загальноекономічних пропорцій визначається насамперед на загальнодержавному рівні центральною владою, на рівні керування галуззю і виробничими об'єднаннями. Загальноекономічні пропорції дозволяють прогнозувати показники програм розвитку регіону з урахуванням вбудованості в загальноекономічні процеси [6]. В умовах сталого розвитку зовнішня регіональна політика повинна орієнтуватися на налагодження інтеграційних зв'язків між іншими регіонами (зокрема між прикордонними регіонами); сприяння виходу окремих підприємств на інші зовнішньо регіональні ринки; вивчення кон'юнктури ринку, його перспективних напрямків; розвиток міжнародного туризму та створення для цього відповідної інфраструктури; охорону навколишнього середовища; налагодження транспортних торгових потоків; створення вільних економічних зон та спільних підприємств тощо [7].

Внутрішня регіональна політика передбачає створення умов збалансованого еколого-економічного та соціального розвитку регіону, розв'язання його внутрішніх проблем розвитку, ефективного господарювання відповідно до поставлених загальнодержавних цільових орієнтирів. Значну увагу сучасна регіональна політика приділяє стимулюванню розробок і застосуванню високих технологій, підтримці малих високотехнологічних фірм, створенню інноваційних комплексів, центрів поширення передових технологій, науково-дослідницьких парків при університетах тощо.

Сучасна регіональна політика – один з важливих інструментів досягнення оптимального співвідношення між господарською ефективністю і соціальною справедливістю, економічною доцільністю і соціальним вирівнюванням, інтенсивними й екстенсивними факторами економічного росту. Вона дозволяє враховувати інтереси населення різних регіонів, не виходячи за межі єдиної державної стратегії і базових законів [8]. Динамічний і збалансований розвиток регіонів є найважливішою проблемою подальшого впровадження ринкових відносин та суспільних перетворень в Україні.

Висновок. Механізм керування регіональним розвитком повинен передбачити можливість регулювання ходу регіонального відтворення шляхом постійного контролю за розвитком пропорцій, що складаються між: галузями господарського комплексу регіону; масштабами розвитку економіки й станом виробничої інфраструктури; економічними й демографічними процесами в регіоні; економічною й фінансово-кредитною сферою; економічними показниками й фінансовими потоками регіону.

Список використаних джерел

1. Балак І.О. Механізм державного регулювання розвитку економічної системи проблемного регіону: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил та регіональна економіка» / І. О. Балак. – К., 2009. – 22 с.
2. Регіональна політика: методологія, методи, практика / НАН України. Інститут регіональних досліджень: Ред.кол.: відповідальний редактор академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2001. – 700 с.
3. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком. – К.: Вища школа, 2000. – 223 с.
4. Шнипер Р.И. Регионы: Экономические методы управления. – Новосибирск.: Наука, 1991. – 320 с.
5. Гоффе Н.В. Социальная составляющая региональной политики на Западе // МЭиМО. – 2003. – №4. – С.70 – 79.
6. Ачкасов А.Є. Стратегія регулювання зайнятості населення України. Теорія і практика. – Житомир, 2002. – 512 с.
7. Ресурсно-экономическая безопасность: теоретические и прикладные аспекты /Б.В. Буркинський, В.Н. Степанов, Л.Л. Круглякова и др. – Одесса: ИПРЭИ НАН Украины, 1998. – 39 с.
8. Фісун К.А. Методологія програмування розвитку регіонів України. – Харків, 2007. – 401 с.

Ключові слова: регіон, відтворення, депресивний регіон, відтворювальні процеси, проблемний регіон.

Ключевые слова: регион, воспроизведение, депрессивный регион, воспроизводственные процессы, проблемный регион.

Keywords: Region, reproduction, depressed area, reproductive processes troubled region.